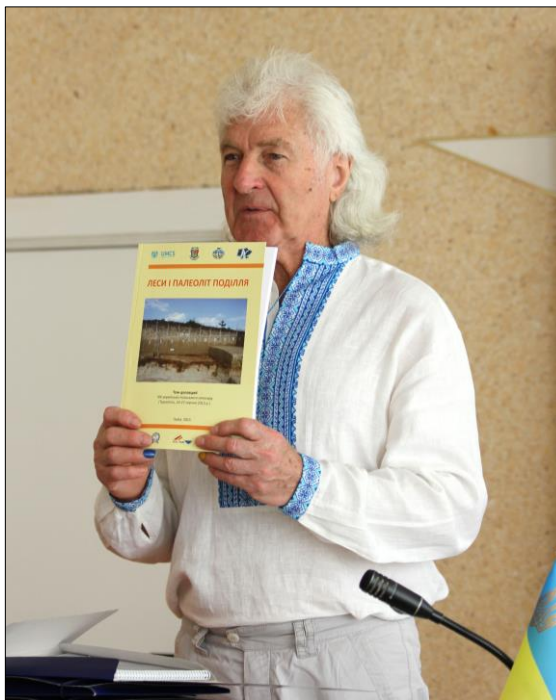

НЕСТРИМНИЙ ДУХ УЧЕНОГО (до 80-річчя професора Андрія Богуцького)

У 2018 р. відомому українському вченому, геологу і палеогеографу професору Андрію Боніфатійовичу Богуцькому виповнилося 80 років. З цією датою ювіляра вітали співробітники факультету, університету, колеги з інших наукових та освітніх установ України та з-за кордону. Кількість надісланих на його адресу вітань засвідчила, що за час своєї трудової діяльності, яка розпочалась у 1960 р., крім великого наукового доробку, Андрію Боніфатійовичу також вдалось згуртувати навколо себе чималий колектив колег-науковців, збагатитись друзями, що є, мабуть, навіть важливішим, аніж усі здобуті науково-педагогічні регалії.

Найтриваліший та водночас найпродуктивніший етап наукової та педагогічної діяльності Андрія Боніфатійовича припадає на час його роботи у Львівському національному університеті імені Івана Франка на кафедрі геоморфології і палеогеографії, де він працює, починаючи з 1988 р. Тут він пройшов шлях від доцента до професора і, головне, здобув репутацію неперевершеного знавця неживої природи України. Андрій Боніфатійович є досвідченим і шанованим викладачем географічного факультету, якого поважають і люблять студенти. Він має блискучі ораторські здібності та доступно і легко для сприйняття студентів читає низку навчальних курсів, зокрема “Геологія загальна та історична”, “Палеогеографія плейстоцену”, “Перигляціальний морфо- і літогенез”, “Основні проблеми геоморфології і палеогеографії” та ін. Висока порядність, справедливість, відданість справі та любов до студентів проф. А. Богуцького не залишають сумнівів, що навіть негативні оцінки на іспиті є заслуженими і треба наполегливіше готуватися для того, щоб отримати ліпшу оцінку за свої знання у вимогливого викладача.

Професор Андрій Боніфатійович Богуцький
Professor Andriy Boguckiy

За визначні здобутки на науковій ниві Андрій Боніфатійович зібрав також велику “колекцію” інших українських та міжнародних титулів і звань, а саме: 2004 р. нагороджений медаллю Президента міста Люблін (РП) за заслуги у сприянні розвитку науки та освіти, 2006 р. одержав звання Почесного професора університету Марії Кюрі-Скłodовської (м. Люблін, РП), 2008 р. – звання закордонного члена Польської академії наук і мистецтв (Polska akademia umiejętności – PAU, м. Варшава); 2013 р. – Почесного члена Українського географічного товариства, 2018 р. – Заслуженого діяча науки і техніки України. А ще неодноразово він був нагороджений подяками і грамотами міського голови Львова, голів Львівської обласної ради та держадміністрації, а також ректора Львівського університету, у т.ч. як кращий науковий керівник аспірантів. Це й не дивно, бо Андрій Боніфатійович завжди простий і доступний у спілкуванні з іншими та готовий ділитися досвідом скрізь і усюди, як з колегами, так і зі своїми студентами та аспірантами.

Коло наукових інтересів Андрія Боніфатійовича Богуцького надзвичайно широке та охоплює такі проблеми: інженерно-геологічні властивості четвертинних відкладів; генезис, стратиграфія та особливості будови лесово-грунтових нагромаджень та інших генетичних типів утворень (льодовикових, алювіальних, делювіальних); кореляція подій плейстоцену; екологія давньої (палеолітичної) людини та природнича зумовленість археологічних культур, в т.ч. первісне заселення нашого краю; вивчення геоспадщини заходу України та її використання у геотуризмі; форми звітрювання гіпсів та ангідритів; а також гео-екологічні, палеогеографічні і геоморфологічні проблеми території України і сусідніх територій (зокрема, Польщі та Білорусі). В усіх названих напрямках досліджень можна відмітити великий науковий доробок Андрія Боніфатійовича Богуцького.

Вивчення інженерно-геологічних властивостей четвертинних відкладів було одним з перших напрямів досліджень професора Андрія Богуцького, які він розпочав у відділі інженерної геології і гідрогеології Інституту геології корисних копалин АН УРСР, куди був скерований одразу ж після закінчення навчання на геологічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка. Він вивчав інженерно-геологічні властивості майже усіх генетичних типів континентальних відкладів Волино-Подільської височини (пішки обійшовши її практично усю під час своїх польових

Під час присвоєння почесного звання
“Заслужений діяч науки і техніки
України” (2018)

During the awarding of the honorary title
“Merited Figure of Science and Technology
of Ukraine” (2018)

досліджень): еолових, алювіальних, делювіальних, гляціальних та інших. У 1967 р. у Московському університеті ім. М. Ломоносова захистив дисертацію “Генетические типы четвертичных (антропогенных) отложений юго-западной окраины Русской платформы и их инженерно-геологическая характеристика” й отримав ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук (1968). Однак пріоритетним у науковій діяльності професора А. Богуцького завжди були лесові нагромадження.

Дослідження лесів професор розпочав з Волинської і Подільської височин, а пізніше розповсюдив на фактично усі лесові регіони України (Передкарпаття, Причорномор'я, Придніпров'я) та Польщі.

Разом із розширенням географії досліджень лесових товщ, кола вирішуваних наукових проблем (генезису, стратиграфії та особливостей будови лесово-грунтової серії України), збільшувалась і мережа його наукових контактів. До досліджень Андрієм Богуцьким лесово-грунтових товщ долучались українські, польські, білоруські, російські, литовські, бельгійські, французькі дослідники, науковці з інших країн. Поступово викристалізувався потужний міжнародний колектив спеціалістів-природничників (геологів, геоморфологів, біологів, ботаніків, геофізиків та ін.) та археологів, який може вирішувати складні наукові проблеми палеогеографії плейстоцену на території України, Польщі, Центральної Європи загалом, що є свідченням наукової ваги вченого. У різний час до його складу входили представники таких наукових та освітніх установ:

Львівський національний університет імені Івана Франка (доценти П. Волошин, Р. Дмитрук, А. Яцишин, Н. Кремінь, старший науковий співробітник О. Томенюк та ін.), університет Марії Кюрі-Склодовської (професори Г. Марущак, Ю. Войтанович, М. Ланчонт, Р. Добровольський, С. Терпіловський, А. Підек, К. Балага, П. Зелінський, доктори П. Мрочек, Я. Кусяк, П. Кулеша, Б. Голуб, магістр К. Стандзіковський та ін.), Вроцлавський університет (проф. З. Яри), Інститут геологічних наук ПАН (проф. Т. Мадейська та ін.), Державний геологічний інститут – Державний дослідницький інститут (проф. Ю. Навроцький, д-р З. Франковський та ін.), Варшавський університет (професори Л. Лінднер, Р. Хлебовський, Л. Маркс, М. Бомбель, А. Висоцька, Д. Ольшевська-Нейберт, А. Барчук, д-р К. Нейберт, магістри Д. Луговський, А. Яжина та ін.), Інститут географії і просторового менеджменту ПАН

За улюбленою справою – на лесовому розрізі
During a favourite activity – at the loess section

(проф. Л. Старкель), Вища школа інформатики та управління у Жешові (проф. П. Гембіца), Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця (професори С. Александрович, В. Александрович), Щецінська політехніка (проф. Р. Раціновський, д-р Ц. Сеул), Гданський університет (проф. С. Федорович), Інститут геологічних наук НАНУ (акад. НАНУ П. Гожик, проф. В. Шовкопляс, д-ри наук Н. Дикань, М. Комар, О. Сіренко та ін.), Інститут географії НАНУ (професори Ж. Матвіїшина, В. Палієнко, І. Мельничук та ін.), Інститут геофізики НАНУ (проф. В. Бахмутов, канд. наук Д. Главацький та ін.), Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ (проф. О. Ситник, канд. наук Р. Коропецький та ін.), Інститут ботаніки ім. М. Холодного НАНУ (ст. наук. співроб. Л. Безусько), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (проф. Н. Герасименко), Національний університет водного господарства і природокористування (доц. І. Залеський), Вільнюський університет (проф. А. Гайгалас), Інститут географії РАН (професори А. Величко, Т. Морозова, ст. наук. співроб. П. Нечаєв та ін.), Білоруський державний університет (проф. Я. Єловічева, доц. О. Мотузко), Білоруський державний педагогічний університет ім. Максима Танка (доц. С. Зубович) та багато інших.

Учасники XVIII українсько-польського польового лесового семінару на розрізі плейстоценової лесово-грунтової серії Роксолани на Одещині (2013)
The participants of the XVIII Ukrainian-Polish Field Loess Workshop at the section of the Pleistocene loess-soil series Roksolany in Odesa region (2013)

Мотором і мозковим центром цієї групи завжди був та дотепер залишається Андрій Боніфатійович Богуцький, який, здебільшого, визначає головні напрями досліджень, координує їхнє виконання. При тому вражає його досвід та обізнаність у найрізноманітніших наукових проблемах, здатність їх вирішувати або самостійно, або підказувати своїм колегам шляхи їхнього розв'язання.

Тривалі усесторонні комплексні дослідження лесово-грунтових нагромаджень заходу України також визначили інший напрям наукових інтересів Андрія Боніфатійовича Богуцького – екологія давньої (палеолітичної) людини та природнича зумовленість археологічних культур, в т. ч. *первісне заселення нашого краю*. Ці дослідження проводили у тісній співпраці з відомими українськими археологами з Інституту суспільних наук (тепер українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України): О. Чернишом, В. Савичем та О. Ситником. З Олександром Ситником Андрія Боніфатійовича пов'язує найтриваліша та найбільш плідна співпраця. Ними комплексно досліджена велика кількість як раніше відомих, так і ними відкритих палеолітичних пам'яток (Великий Глибочок, Пронятин, Ігровиця, Галич, Єзупіль, Маріямпіль, Молодове, Буглів, Ванжулів, Ямпіль, Куличівка та багато інших). До цих досліджень також долучилось чимало інших науковців, у результаті спільних багаторічних досліджень яких у 2015 р. вийшла монографія “Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej” (Люблін, 971 с.).

Професори Андрій Богуцький, Марія Ланчонт та Олександр Ситник на розкопках палеолітичної стоянки Галич II (2004)

Professors Andriy Bogucki, Maria Łanczont and Oleksandr Sytnyk at the excavations of the Palaeolithic site Halych II (2004)

Захоплення лесовою проблематикою не завадило продовжити дослідження інших генетичних типів четвертинних відкладів, розпочатих Андрієм Боніфатійовичем ще на початку своєї наукової діяльності. Тепер ці дослідження трансформувались у вивчення опорних розрізів четвертинних відкладів. Ним особисто або колективно описано і вивчено понад тисячу розрізів континентальних відкладів, розосереджених по Поділля, Полісся, Передкарпаттю, Закарпаттю та інших територіях. Ці опорні розрізи стали

широковідомими і за межами України та неодноразово були екскурсійними об'єктами багатьох міжнародних семінарів, організованих Андрієм Боніфатійовичем упродовж понад чотирьох останніх десятиріч, а також декількох семінарів Міжнародної організації з вивчення четвертинного періоду (INQUA). До семінарів підготовлено збірники наукових праць, які знайомили наукову громадськість з отриманими результатами наукових досліджень очолюваної професором А. Богуцьким групи спеціалістів-природничників. У 2018 р. відбувся ювілейний, XX українсько-польський лесовий семінар.

Палкі наукові дискусії на розрізах лесово-грунтової серії плейстоцену між акад. П. Гожиком та проф. Ж. Матвішиною, рефері – проф. А. Богуцький
Hot scientific debates at the sections of the Pleistocene loess-soil series between the Academician of NAS of Ukraine P. Gozhik and Professor Zh. Matviishina, referee – Professor A. Bogucki

Здобуті під час опрацювання геологічних розрізів матеріали лягли в основу розроблених проф. А. Богуцьким стратиграфічної та інженерно-стратиграфічної схем лесово-грунтової серії західної частини України, а також схеми розвитку палеокріогенних процесів тощо. Він є одним із розробників регіональної схеми палеогеографічних етапів пліоцену та плейстоцену України, затвердженої УРМСК у 1993 р. та прийнятої як обов'язкової при дослідженнях плейстоценових і пліоценових відкладів в геологічних, меліоративних та будівельних установах України.

Андрій Боніфатійович Богуцький як мудрий наставник також може похвалитись значними досягненнями і на педагогічній ниві. Звісно, тепер не просто підрахувати кількість студентів, які за понад 50-літній період праці А. Богуцького у Львівській Політехніці та Львівському університеті на географічному факультеті успішно захистили під його керівництвом магістерські праці та поповнили лави педагогів у

школах, коледжах або знайшли себе в інших професіях. Список аспірантів професора, які успішно захистили кандидатські дисертації, складається вже з восьми осіб. Ще двоє аспірантів підготували роботи і чекають своєї черги на захист. Важливо, що усі вони знайшли себе у науковій та педагогічній сферах. Більшість вихованців вплилися в очолюваний А. Богуцьким потужний інтердисциплінарний колектив спеціалістів-природників та беруть активну участь у розв'язанні найскладніших палеогеографічних, геоморфологічних, інженерно-геологічних, археологічних та інших проблем.

За час своєї активної наукової роботи невтомний учений видав понад 600 наукових праць, майже половина з яких опублікована мовами Європейського Союзу, зокрема у рейтингових світових виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science. Серед доробку науковця є 11 монографій у співавторстві з відомими українськими і закордонними вченими. Варто також відзначити, що проф. А. Богуцький є одним із найцитованіших українських учених у галузі наук про Землю за даними цих найавторитетніших на сьогодні у світі баз даних – Scopus та Web of Science. Упродовж своєї науково-педагогічної роботи вчений написав низку навчально-методичних рекомендацій та посібників. Зокрема, за останніх десяти років проф. А. Богуцький у співавторстві видав два навчальні посібники: “Методи досліджень четвертинних відкладів” (2009) і “Геологія загальна та історична. Лабораторний практикум” (2018). Наповнені свіжим фактичним матеріалом, ілюстровані численними картами, схемами, описами розрізів, фотографіями обидва посібники є дуже цінним інструментарієм у підготовці фахівців-геоморфологів і палеогеографів. Вони також корисні і для студентів інших напрямів підготовки, для учителів, учнів та усіх тих, хто цікавиться географією та геологією.

Уже понад 25 років професор Андрій Богуцький є відповідальним секретарем збірника наукових праць “Вісник Львівського університету. Серія географічна”. Завдяки, головню, його зусиллям це видання увійшло в перелік найкращих фахових видань України, а також індексується у міжнародних наукометричних базах даних. Професор також є членом *редколегій* таких видань: “Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій”, “Annales UMCS. Sectio B”, “Studia geomorphologica Carpato-Balcanica” (Люблін, РП), “Acta Geographica Lodziensia” (Лодзь, РП), а ще запрошеним рецензентом таких журналів з високим імпаکت-фактором, як “Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology” та “Quaternary International”, які індексуються у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science.

Як відповідальний виконавець проф. А. Богуцький активно бере участь у *міжнародних грантах*, включаючи проведення польових експедиційних робіт на території України і Польщі. Зокрема, лише впродовж останніх років він є відповідальним виконавцем та учасником таких міжнародних грантів:

– “Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej – studium zmian środowiska zachodniej Ukrainy i południowo-wschodniej Polski w plejstocenie i ich wpływu na pierwotne osadnictwo oraz szlaki migracji (na podstawie stanowisk lessowych i jaskiniowych)” MNiSW:691/N/Ukraina/2010/0. Термін реалізації проекту 2010–2015. Керівник – проф. М. Ланчонт (UMCS, м. Люблін, РП).

– “Wietrzenie skał anhydrytowych i gipsowych – geomorfologia, petrologia i geochemia”. Термін реалізації проекту 2013–2017. Керівник – проф. М. Бомбель (UW, м. Варшава, РП).

– “Czwartorzędowa paleocyrkulacja atmosferyczna między Wisłą a Morzem Czarnym w świetle wyników pomiarów anizotropii podatności magnetycznej i badań proveniencji

materialu detrytycznego pokryw lessowych” (numer rejestracyjny: 2014/15/B/ST10/03695). Термін реалізації проекту 2015–2017. Керівник – проф. Ю. Навроцький (PIG–PIB, м. Варшава, РП).

– “Adjustment of the Middle Pleistocene stratigraphy and the Scandinavian ice sheet limits in western Polesye (Polish-Belarusian-Ukrainian border area)” (numer rejestracyjny: 2017/27/B/ST10/00165). Термін реалізації проекту 2018–2021. Керівник – проф. Л. Марк (PIG–PIB, м. Варшава, РП).

– “Gwałtowne ochłodzenia w trakcie ostatniego zlodowacenia w centralnej części Europejskiego Pasa Lessowego – w Polsce i w zachodniej części Ukrainy” (numer rejestracyjny: 2017/27/B/ST10/01854). Термін реалізації проекту 2018–2021. Керівник – проф. З. Яри (Uniwersytet Wrocławski, м. Вроцлав, РП).

Проф. А. Богуцький є науковим керівником низки держбюджетних тем, зокрема впродовж останніх десяти років: Вг 51Ф “Концептуальні і методичні засади обґрунтування мережі геопарків в Україні” (2009–2012) (співкерівник проф. Я. Кравчук); Вг 142Ф “Георізноманітність Верхнього і Середнього Придністер’я: структурно-просторовий аналіз, оцінка та використання геоспадщини” (2013–2015) (співкерівник проф. Я. Кравчук); Вг 49Ф “Концепції еволюції флювіального і еолового морфолітогенезу та їхнє застосування для збереження геоспадщини і геотуризму” (2017–2019).

Відкритий і чесний у відстоюванні наукової істини проф. А. Богуцький щороку виступає з доповідями, у яких презентує найновіші результати власних польових геологічних та аналітичних досліджень, на низці всеукраїнських та міжнародних конференцій та семінарів в Україні та закордоном.

Професор Андрій Боніфатійович Богуцький є визнаним українською і міжнародною науковою спільнотою вченим, який все своє свідоме життя поєднав зі Львовом. Тут він розпочав свою довгу і плідну наукову дорогу зі студентської лави геологічного факультету Львівського університету, продовжив, працюючи в Інституті геології і геохімії горючих копалин АН УРСР, згодом – у Львівському політехнічному інституті. У 2018 р. професор А. Богуцький святкує подвійний ювілей – своє 80-ліття та 30-ліття науково-педагогічної роботи у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Його безмежний ентузіазм (він досі бере активну участь у польових експедиційних дослідженнях на розрізах четвертинних відкладів, без яких не уявляє свого життя), бажання нести у світ знання і якісно робити свою Справу Життя надихає все нові й нові покоління молоді займатися цією нелегкою та не завжди вдячною в наш час справою – Наукою.

Наукові та освітні здобутки професора Андрія Боніфатійовича Богуцького можна було б ще довго характеризувати. Його досягнення на ниві науки та освіти беззаперечні. Не менш важливо те, що професор повний сил і бажання продовжувати активно працювати. Від себе бажаємо йому міцного здоров’я, завзяття, не знижувати темпів роботи та тішити українську природничу спільноту новими науковими відкриттями і публікаціями!

З роси й з води Вам, Учителю! Ми на Вас рівняємося!

**Андрій Яцишин,
Олена Томенюк,
Роман Дмитрук**